

Az év élőlényei 2015-ben

Nyugat-Európában Az év madara és Az év vadvirága programoknak már sok évtizedes hagyománya van. Hazánkban, minden más civil szervezetet messze megelőzve, először 1979-ben választotta meg a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület az év madarát, akkor a gyurgyalgot. A kezdeményezés célja az, hogy felhívják a figyelmet egy védett, veszélyeztetett fajra, amelyet abban az évben fokozottan kutatnak és igyekeznek minél többet tenni a védelme érdekében. Az elmúlt évtizedek során lassan-lassan kiforrt magát Az év madara program.

Időrendi sorrendben Az év fája program következett, amelyet először 1996-ban hirdettek meg. Az elmúlt évtizedben azután a különböző civil szervezetek sorra jelentették be az újabb és újabb év élőlényei programokat. Ezekkel a szervezők a természet szeretete és védelme mellett az év kiválasztott élőlényére kívánják irányítani a figyelmet, elősegítve annak minél szélesebb körben való megismerését. A kiválasztás több esetben a nagyközönség bevonásával, internetes szavazáson dől el.

Idén az év vadvirágának a fehér szegfűket választották. Őt, egymáshoz igen hasonló faj és alfaj tartozik ebbe a csoportba, a kései (képünkön), a balti, a korai, az István király-szegfű és a Lumnitzer-szegfű, melyek mindegyike védett. Közülük a pannon bennszülött kései szegfű a leggyakoribb. Párnás megjelenésűek, leveleik mereven szálasak, a hajtások csúcsán található az egy vagy több, rojtos szirmú, viszonylag nagy és illatos, fehér virág. Számos tényező veszélyezteti állományait, köztük élőhelyeik megszűnése, átalakulása. Egyes populációikat erősen veszélyezteti a hibridizáció.

Ebben az évben már 20. alkalommal választották meg az év fáját, most a kocsányos tölgyet. A tölgyek a Kárpát-medence meghatározó, erdőalkotó fafajai, közülük az idei év fája leginkább az Alföldre jellemző.

Az év gombájának idén a sötét trombitagombát választották. Tölcsér alakú termőteste alul hegyesen végződik, felül kifelé hajló, lebenyes pereme van. Termőrétege majdnem sima, a lemezek hiányoznak. Színe fekete, gyakran lilás árnyat

Dumai tarajos gőte

latú, emiatt a nedves őszi erdőkben nehéz észrevenni. Hazánkban gyakori faj, helyenként tömegesen fordul elő. A bükk- és tölgyerdők jellemző faja, mivel e fajok mikorrhiza gombája. Nagyon ízletes gomba, szárítva kitűnő fűszer.

A Magyar Rovartani Társaság az év rovarának a nagy szentjánosbogarat választotta. Az éjszakai életmódú szentjánosbogarak legjellemzőbb tulajdonsága, hogy képesek világítani. Az év rovára 10-17 mm hosszú, sötét feketésbarna, mindkét ivarnak világítószerve van a potroh utolsó szelvényében. Úgynevezett hideg fényt bocsátanak ki. A hímek repülnek, így keresik fel a lárvaszerű, röpképtelen nőtényeket. Egymásra találásukhoz nélkülözhetetlen a fény. Elsősorban síkvidéki erdeink gyakori faja. Meleg, nyári éjszakákon a szárnys, világító hímek röpködve keresik a fű között ülő világító nőtényeket. Az Európai Fizikai Társulat 2015-öt a fény nemzetközi évének nyilvánította. Ennek tükrében igazán szerencsés választás ebben az évben az év rovára.

A Magyar Haltani Társaság által szervezett szavazás alapján az év bala a kecsge. Belső vázát porcok alkotják. Különös megjelenése miatt vizeink egyik legmutatósabb hala. Feje megnyúlt, ormányban végződik. Táplálékát a víz fenekén szedi össze. Hazánk minden nagyobb folyójában előfordul. Lassú növekedésű, a 60 cm-es testhosszat általában a hetedik évében éri el. Nagyon kényes a vízszennyezésekre. Hazai állománya annyira megfogyatkozott, hogy tavaly kivették a fogható halak listájából.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya évente felváltva választja meg az év kétéltűjét, illetve az év hüllőjét. 2015-ben a dumai tarajos gőte lett az év kétéltűje. A múlt század végén derült ki, hogy önálló faj. Hazánk leggyakoribb tarajos gőtéje, a becslések szerint nálunk él a világalomány közel fele. 12-13 cm-es hosszával a nagyobb termető gőtek közé tartozik. Hátdala fekete vagy sötétbarna, amelyet sötét foltok tarkítanak. Tavasszal a nászruhás hímek a szem vonalától a fark végéig magas taraját viselnek. A leginkább vízhez kötődő gőténk.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület honlapján meghirdetett szavazáson választhatták ki a madárbarátok az év madarát, amelyet a búbosbanka nyert. (Ld. cikkünket a következő lapszámomban)

Az év emlőse program az egyik legújabb, hiszen 2015-ben másodszor hirdette meg a VADONLESŐ Program a támogató szakmai szervezetekkel egyeztetve. Az idén az ürge lett az év emlőse. Az ürge arasznyi nagyságú, vörössesszürke bundájú, fokozottan védett rágcsálónk. Európa keleti, délkeleti rövidfüvű pusztáinak a lakója. Hazánkban szórányosan sokfelé előfordul. Kolóniákban él, de minden egyednek külön járatermszere van. Táplálékának zömét az élőhelyén előforduló füvek és egyéb lágy szárú növények alkotják, de olykor rovarokat is fogyaszt. Élőhelyeinek felszántásával populációi meglehetősen elszigetelődtek. Ritka, fokozottan védett ragadozó madaraink, így a kerecsensólyom és a parlagi sas egyik kedvenc zsákmányállata.

Andrés Pál
okl. erdőmérnök